

MILENA KINDZIUK

SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE WOBEC UCHODźCÓW
UKRAIŃSKICH W PIERWSZYM MIESIĄCU WOJNY ROSJI
Z UKRAINĄ W TYGODNIKACH OPINII NA PRZYKŁADZIE
„POLITYKI” I „GOŚCIA NIEDZIELNEGO”
KOMUNIKAT Z BADAŃ

POLISH PUBLIC ON THE UKRAINIAN REFUGEES
IN THE FIRST MONTH OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR
IN THE “POLITYKA” AND “GOŚĆ NIEDZIELNY” WEEKLIES
RESEARCH REPORT

Abstract. 30 days after Russia’s attack on Ukraine 2.5 million Ukrainian refugees have crossed the border with Poland. The purpose of this article was to conduct a research on how two Polish weeklies with the highest circulation – “Polityka” and “Gość Niedzielny” – had presented the Polish public’s reaction vis-à-vis the Ukrainian refugees in the first month of the war. Focus of the analysis was also the interdependence between the articles, and initiatives undertaken by the government and by the Church aimed at helping the refugees. The quantitative and qualitative methods of analysis were applied in this article. The method of analyzing the context of the press discourse was also used. For the sake of the research a categorizing key and a questionnaire were prepared. Articles published during the research period show the above mentioned issue was not covered equally extensive, although the number of articles was similar. The articles published in both weeklies present a different picture of the Polish society that corresponds with their respective political affiliation.

Keywords: communication; migrants; refugees; Ukraine; war; media.

WPROWADZENIE

Zanim zostanie podjęty główny temat niniejszego opracowania, należy zwrócić uwagę, że w ostatnich latach pojawiło się wiele medioznawczych analiz

Dr MILENA KINDZIUK – Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dębskiej 5, 01-815 Warszawa; e-mail: mkin@interia.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5435-2907>.

dyskursu publicznego na temat migrantów, zwłaszcza na temat przekazów medialnych podczas tzw. kryzysu migracyjnego 2014-2016, gdy z powodu ubóstwa, wojny czy braku bezpieczeństwa ponad milion ludzi z Bliskiego Wschodu czy Afryki szukało azylu czy jedynie schronienia na Starym Kontynencie. Badanie ówczesnych przekazów wskazuje na społeczną i kulturową rolę mediów, ale także na istotne różnice istniejące w retoryce medialnej wobec migrantów w różnych krajach lub ośrodkach. Przede wszystkim badania dowodzą, że środki masowego przekazu odegrały wówczas znaczącą rolę w kształtowaniu solidarności narodowej i ponadnarodowej. Analiza porównawcza roli mediów w wybranych krajach europejskich (Danii, Francji, Niemiec, Grecji, Włoch, Polski, Szwajcarii i Zjednoczonego Królestwa) potwierdza tezę, że przyczyniały się one do budowania tej solidarności, nawet jeśli w debacie publicznej w poszczególnych krajach przejawiały się różne podejścia do migrantów: „*kultura powitania*, która rozwinęła się w pierwszych tygodniach tego kryzysu w Niemczech, *kultura zaprzeczenia* wspólnej europejskiej odpowiedzialności, która charakteryzowała debaty publiczne w Danii i Wielkiej Brytanii, oraz *kultura kategorycznego odrzucenia* międzynarodowych zobowiązań humanitarnych i solidarności, która często była wyrażana w Polsce” (Cinalli i in., 2021, s. 62).

Nie zawsze jednak europejskie środki masowego przekazu ukazywały całą złożoność problemu migracji i uchodźstwa (Díez Bosch i in., 2019, s. 110-132). Nie zawsze też potrafiły oddziaływać na odbiorców: szokujące obrazy czy relacje o losie uchodźców zamieszczane w mediach społecznościowych wywoływały współczucie, sprzyjały budowaniu pozytywnej narracji o uchodźcach, nie musiały jednak przekładać się na gesty solidarności wobec nich (Sajir, Aouragh, 2019, s. 550-577). Można zaobserwować różne podejście do uchodźców w odmiennych gatunkowo mediach: w Rumunii w agencjach informacyjnych dominował dyskurs neutralny i informacyjny, operujący głównie faktami, natomiast w tabloidach przeważał dyskurs oparty na alarmistycznych komunikatach, a także sensacyjnych nagłówkach dotyczących rzekomego zagrożenia ze strony imigrantów (Rehejeh, 2020, s. 159-173).

Osobną rolę spełniały fotografie uchodźców wykonane przez profesjonalnych żurnalistów: analiza takich zdjęć zamieszczanych w internecie i całym głównym nurcie medialnym w krajach Grupy Wyszehradzkiej (Czechy, Polska, Słowacja, Węgry), zdominowanych przez retorykę antyimigrancką, pokazuje, że miały one charakter ponadnarodowy, uniwersalny i tworzyły nacechowany empatią wizerunek uchodźców (Průchová Hrušová, 2021, s. 240-258). Natomiast analiza prasy rosyjskiej z 2015 roku dowodzi, że preferencje wobec uchodźców tworzone nie na podstawie ich sytuacji humanitarnej, ale ich pochodzenia

etnicznego. Występowały w niej wyraźne różnice w medialnym obrazie uchodźców z Ukrainy, którzy byli przedstawiani pozytywnie jako bracia, podobni do Rosjan, i przybyszów z Bliskiego Wschodu czy z Afryki Północnej, prezentowani zazwyczaj jako „barbarzyńcy”: „groźni” i „obcy”, zagrażający społecznemu bezpieczeństwu (Moen-Larsen, 2020, s. 226-241).

Autorzy książki *Solidarity in the Media and Public Contention over Refugees in Europe* surowo oceniali reakcję Polski na kryzys uchodźczy 2014-2016: „Do 2015 roku dyskurs imigracyjny w Polsce nie był szczególnie obecny w mediach”, ale to zmieniało się wraz z dojściem do władzy nowego rządu, który narzucił narrację antyimigracyjną. Ta narracja – według autorów książki – panowała w mediach oficjalnych, określanych jako rządowe. Uwagę zwróciły także radykalne komentarze w social mediach: „Polska jest jedynym krajem w naszej próbie, w którym ujawnił się ekstremizm w komunikacji użytkowników”. Autorzy stwierdzają także: „Trzeba jednak dodać, że ta negatywność w polskich komentarzach nie ogranicza się do serwisów społecznościowych, ale raczej odzwierciedla ogólną opinię publiczną w sferze publicznej”. Takie opinie autorzy książki sformułowali głównie po lekturze wybranych tytułów prasowych, które – ich zdaniem – „starają się w pewnym stopniu zrównoważyć te tendencje w sposobie relacjonowania wiadomości” (Cinalli i in., 2021, s. 151-157, rozdział o Polsce pt. *Solidarity contestation in Poland: The categorical denial of responsibility*).

Należy teraz przejść do roku 2022: gdy 24 lutego armia Federacji Rosyjskiej wkroczyła na terytorium Ukrainy, powodując największy kryzys emigracyjny w Europie od czasów II wojny światowej. Dotknął on w szczególny sposób także Polskę. Już w trzecim dniu konfliktu zbrojnego granicę na całej długości z Ukrainy do naszego kraju przekroczyło 115 tysięcy osób, głównie kobiet z dziećmi (Szefernaker, 2022), 9 marca zaś było ich już 1,3 miliona, natomiast 9 kwietnia – 2,5 miliona (Straż Graniczna, 2022).

Skala pojawienia się uchodźców w Polsce w pierwszym miesiącu wojny, a także szybka dynamika wydarzeń to sytuacja bez precedensu, trudna dla życia społecznego oraz państwowego i kościelnego, ale także dla komunikowania medialnego. Trzeba jednak dodać, że sprawa wojny na Ukrainie i problemy humanitarne tamtejszej ludności zdominowały przekaz medialny w Polsce, podobnie jak w innych krajach świata. Szybkie, krótkie, ale częste i liczne informacje pojawiały się w przekazach agencyjnych, internetowych, telewizyjnych, w prasie codziennej lub w mediach społecznościowych. Temat ten zdominował także tygodniki, które poza informacjami mogły poświęcić tej problematyce również teksty dłuższe, bardziej całościowe, pogładowe i przeglądowe.

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie, w jaki sposób dwa tygodniki należące do segmentu pism opinii: „Polityka” i „Gość Niedzielny” ukazały reakcje społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich w pierwszym miesiącu wojny Rosji z Ukrainą. Podjęto też analizę zależności współwystępowania tekstów dziennikarskich z publikowaniem dokumentów państwowych oraz kościelnych dotyczących pomocy uchodźcom wojennym oraz analizę odnoszącą się do problemów podejmowanych w związku z tym na łamach tych tygodników. Sformułowano następujące pytania badawcze: Jak społeczeństwo polskie zareagowało na problem migracji uchodźców z Ukrainy w odniesieniu do działań rządu i Kościoła w ujęciu „Polityki” i „Gościa Niedzielnego”? W jaki sposób redaktorzy „Gościa Niedzielnego” i „Polityki” odnosili się do działań rządu RP oraz działań Kościoła rzymskokatolickiego wobec uchodźców ukraińskich w Polsce?

1. ŹRÓDŁA, ZAKRES CZASOWY, METODOLOGIA

Badaniem objęto dwa tygodniki opinii, które mają największe nakłady. Jak wynika z najnowszych danych Polskich Badań Czytelnictwa „Audyt PBC”, opracowanych przez portal Wirtualnemedial.pl., są to: „Polityka” – na pierwszym miejscu i na drugim „Gość Niedzielny” (Polskie Badania Czytelnictwa, 2022). Średnia sprzedaż „Polityki” w pierwszym kwartale 2022 roku wyniosła 91 844 egzemplarzy, natomiast „Gościa Niedzielnego” – 82 474 egzemplarzy. Materiał badawczy stanowiły wszystkie teksty, które ukazały się w drukowanej wersji numerów „Polityki” i „Gościa Niedzielnego” w pierwszym miesiącu wojny Rosji z Ukrainą. Jest to więc pełna, nielosowa, próba badawcza. Taki jej dobór został podyktowany krótkim zakresem czasowym analizy (jeden miesiąc), zarazem jednak kluczowym, jeśli chodzi o podjęte zagadnienie. W doborze materiału badawczego założono, że w pierwszym miesiącu publikacji dotyczących wojny i wsparcia uchodźców tematyka artykułów będzie odnosiła się przede wszystkim do kwestii związanych z organizacją pomocy uchodźcom, problemami legislacyjnymi ich pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, spontanicznym wsparciem potrzebujących i zaangażowaniem się organizacji podmiotów pozarządowych we wsparcie.

Zwykle w badaniu problematyki stosuje się dobór losowy, z pewnością mniej czasochłonny (Babbie, 2013, s. 211-217). W tym przypadku taki dobór próby byłby niepełny, nieefektywny i nie pokazałby szerokiego spektrum problemów społecznych i sposobów wsparcia społecznego dla uchodźców, a ponadto istniałoby ryzyko pominięcia niektórych aspektów i opinii w tej sprawie.

Należy też zaznaczyć, że ze względu na cykl wydawniczy tygodników zakres czasowy analizy obejmuje okres nie od 24 lutego, tylko od 2 marca 2022 (tygodniki datowane na koniec lutego w całości zostały przygotowane i wydrukowane jeszcze przed wybuchem wojny) do 9 kwietnia 2022. Objęto kwerendą 4 numery „Polityki” i 4 numery „Gościa Niedzielnego”. W przypadku tego ostatniego nie brano pod uwagę tekstów z wydań lokalnych (edycji diecezjalnych). Przebadano całą zawartość pism, a więc artykuły, w których przynajmniej jeden raz wystąpiły słowa-klucze: „komunikowanie”, „uchodźcy”, „społeczeństwo”, „wojna”, „media”, „Ukraina”, „rząd”, „Kościół”, „Caritas”. Ze względu na obszerny zakres materiału nie podjęto osobnej analizy zawartości wizualnej towarzyszącej poszczególnym artykułom: fotografii, rysunków czy infografik.

Odnaleziono 55 publikacji: 26 z „Polityki” oraz 29 z „Gościa Niedzielnego”, w których była poruszana tematyka reakcji społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich i w których występowały wspomniane słowa-klucze. Jako metodę badawczą przyjęto jakościową i ilościową metodę analizy zawartości, opartą – w rozumieniu M. Lisowskiej-Magdziarz, E. Babbiego oraz W. Pisarka – na modelu statystycznym i korelacyjnym, oraz metodę porównawczą (Lisowska-Magdziarz, 2004, s. 23-65; Babbie, 2013, s. 421-476; W. Pisarek, 1983, s. 23-59). Zastosowano również metodę pomocniczą: analizy kontekstu dyskursu prasowego, przydatną do ukazania kontekstu podejmowanej w tekstach problematyki. Posłużono się opracowanym na potrzeby badania kluczem kategoryzacyjnym, sporządzono też kwestionariusz (Lisowska-Magdziarz, 2004, s. 23-65; Szymańska, Lisowska-Magdziarz, Hess, 2018, s. 113-166; Wimmer, Dominick, 2008, s. 209-212).

Klucz kategoryzacyjny

Kategoria analityczna	Cechy kategorii analitycznej
I Wsparcie społeczne dla uchodźców ukraińskich w Polsce.	• Formy pomocy uchodźcom z Ukrainy • Nastawienie wobec uchodźców z Ukrainy • Efekty działań
II Postawa społeczeństwa wobec działań rządu RP na pojawienie się uchodźców ukraińskich w Polsce.	• Formy pomocy uchodźcom z Ukrainy • Nastawienie wobec uchodźców z Ukrainy • Efekty działań
III Postawa społeczeństwa wobec działań Kościoła rzymskokatolickiego na pojawienie się uchodźców ukraińskich w Polsce.	• Formy pomocy uchodźcom z Ukrainy • Nastawienie wobec uchodźców z Ukrainy • Efekty działań

Źródło: Opracowanie własne.

Aby odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób na łamach „Polityki” i „Gościa Niedzielnego” został zaprezentowany problem reakcji społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich w pierwszym miesiącu wojny Rosji z Ukrainą, sformułowano tezę, że oba tygodniki podjęły powyższy temat w podobnej liczbie publikacji oraz przy podobnej ekspozycyjności.

Do przeprowadzenia badań sformułowano następujące hipotezy kierunkowe HK1-HK3:

HK1. Społeczeństwo polskie spontanicznie, natychmiastowo, z empatią podjęło różne formy pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy.

HK2. Polacy świadczyli pomoc uchodźcom w odpowiedzi na działania rządu RP.

HK3. Polacy świadczyli pomoc uchodźcom w odpowiedzi na apele oraz inicjatywy Kościoła rzymskokatolickiego.

Hipoteza badawcza brzmi natomiast następująco: autorzy tekstów zarówno w „Polityce”, jak i w „Gościu Niedzielnym” ukazali istotę reakcji społeczeństwa wobec uchodźców wojennych i udowodnili, że Polacy wyraźnie zaangażowali się w pomoc uchodźcom ukraińskim dotkniętym tragedią wojny. Przyjęto założenie, że w obu tygodnikach w równym stopniu podjęto problem odpowiedzi Polaków zarówno na działania rządu RP, jak i na inicjatywy oraz apele Kościoła rzymskokatolickiego dotyczące uchodźców.

2. WYNIKI ILOŚCIOWEJ ANALIZY ZAWARTOŚCI

Tabela 1. prezentuje wyniki badań podjętych w niniejszym artykule. Przedstawia tematykę publikacji i liczbę tekstów przyporządkowaną do danej kategorii.

Tabela 1. Liczba publikacji przyporządkowanych do danej kategorii

Tygodnik	Postawa społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich	Odpowiedź rządu RP na pojawienie się uchodźców ukraińskich w Polsce	Odpowiedź Kościoła rzymskokatolickiego na pojawienie się uchodźców ukraińskich w Polsce	Razem
„Polityka”	10	14	2	26
„Gość Niedzielnym”	9	10	10	29

Źródło: Opracowanie własne.

Należy zaznaczyć, że liczenia objętości poszczególnych tekstów dokonano metodą sumowania kolumn (kolumna rozumiana jako jedna stronica podzielona na szpalty). Liczby zaokrąglano od 0 do 0,5 do dołu, a od 0.51 do 0.9 do góry (jeżeli np. tekst miał jedną kolumnę i jedną szpaltę, to podano wynik 1 i 1/3 kolumny). Liczenia poszczególnych kolumn dokonano po to, aby ukazać skalę porównawczą między obydwoma czasopismami oraz objętość tekstów dotyczących badanej problematyki w danym numerze tygodnika (teksty zajmujące więcej niż jedną kolumnę są w czasopiśmie opiniotwórczym bardziej istotne).

Liczba publikacji przyporządkowanych do danej kategorii dowodzi, że oba pisma tematyce reakcji społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich w sumie poświęciły porównywalną liczbę tekstów („Polityka” 26, „Gość Niedzielny” 29). W poszczególnych numerach rozkładało się to jednak na inny procent objętości poszczególnych wydań. Można to zanalizować na przykładzie „Polityki” i „Gościa Niedzielnego” datowanych na drugi tydzień marca 2022 roku, kiedy to oba pisma podjęły powyższą problematykę jako „temat numeru”, tzw. *cover story*. 1) „Polityka” nr 11 – na okładce zamieszczono napis: „Ucieczka do Polski. Już ponad milion Ukraińców szuka u nas ochrony. Polacy otwierają serca i domy”. 2) „Gość Niedzielny” nr 10 – na okładce zamieszczono napis: „Mnieście uczynili. Słowa Chrystusa: <Cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych> brzmia dziś wyraźniej niż kiedykolwiek”.

Ad 1) W „Polityce” nr 11 opublikowano 7 tekstów o ww. tematyce; zostały one rozmieszczone na 24 kolumnach (na 100 wszystkich kolumn), co stanowi 24 proc. objętości numeru (Lipiński, 2022, s. 6; Trzaskowski, Dziedzic, 2022, s. 8; Siedlecka, 2022, s. 25-27; Tym, 2022, s. 89; Mizerski, 2022, s. 90; Mazuś, 2022, s. 92-97).

Ad 2) W „Gościu Niedzielnym” nr 10 opublikowano 14 tekstów dotyczących uchodźców i rozmieszczono je na 34 kolumnach (na 76 wszystkich kolumn), co stanowi 45 proc. objętości numeru (Pawlaszczak, 2022, s. 3; Kucharczak, 2022, s. 16-24; Kucharczak, 2022, s. 18; Wojtał, 2022, s. 19-20; Kerner, 2022, s. 20-21; Szczawińska, s. 22-23; Weigl, Jakimowicz, 2022, s. 30-32; Jałowiczor, 2022, s. 40-41; Iżycki, Jałowiczor, 2022, s. 41; Kucharczak, 2022, s. 43; Puścikowska, 2022, s. 44-45; Legutko, 2022, s. 74; Nowak, 2022, s. 82).

Należy natomiast zaznaczyć, że w obu tygodnikach teksty dotyczące uchodźców zamieszczano w eksponowanych miejscach numeru, czyli na pierwszych trzech stronach lub na kolumnach *cover story*, na stronach parzystych, również na kolejnych stronach w pierwszej części pism, także w ich części drugiej i na końcu, gdzie oba pisma mają stałą rubrykę reportażu, teksty są obszerne, rozłożone zazwyczaj na kilku rozkładówkach. Powyższa tematyka

jest więc obecna na łamach obu pism w sposób ciągły, przeplata się zarówno z innymi artykułami o wojnie, jak i z tekstami o odmiennej problematyce. Zyskuje zatem wysoką rangę, bowiem wciąż jest widoczna. Warto też odnotować, że i „Polityka” i „Gość Niedzielny” dokładnie w tym samym czasie opublikowały swoje pierwsze teksty na temat uchodźców, czyli w pierwszym numerze, który ukazał się po 24 lutego 2022 (na początku marca).

W obu pismach w tekstach zaprezentowano podobne formy pomocy świadczone uchodźcom przez społeczeństwo polskie: spontaniczne dostarczanie wody pitnej i żywności, organizowanie zbiórek finansowych i rzeczowych, transportu z granicy do różnych regionów Polski i Europy, pośredniczenie w znalezieniu miejsc noclegowych, pracy oraz opieki medycznej i punktów szczepień na COVID-19. Z tekstów wynika też przychylne nastawienie społeczeństwa do uchodźców, potwierdzone przez rozmówców zewnętrznych, np. w wywiadzie dla „Gościa Niedzielnego” o bliskości mentalnej Polaków i uchodźców ukraińskich mówiły Daga Gregorowicz i Dana Vynnytska z zespołu Dagadana (Gregorowicz, Vynnytska, 2022, s. 60-62). Zwracano też uwagę na hojność Polaków, np. Jacek Weigl, specjalista w dziedzinie finansów i bankowości, wypowiadał się o pomocy materialnej uchodźcom w kontekście hojności i wolności finansowej, które mają korzenie w Biblii (Weigl, Jakimowicz, 2022, s. 30-32). Autorzy tekstów obu tygodników w podobnym stopniu ukazali efekty działań społeczeństwa polskiego: znalezienie miejsc pracy przez uchodźców, możliwość zakwaterowania w domach Polaków, otrzymanie niezbędnej pomocy materialnej i rzeczowej, co również potwierdzali rozmówcy zewnętrzni, np. w „Polityce” prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski (Trzaskowski, Dziedzic, 2022, s. 8).

3. REAKCJE SPOŁECZEŃSTWA POLSKIEGO NA DZIAŁANIA RZĄDU RP WOBEC UCHODźCÓW UKRAIŃSKICH W „POLITYCE” I W „GOŚCIU NIEDZIELNYM”

Po wybuchu wojny Rosji z Ukrainą i natychmiastowym napływie uchodźców do Polski rząd RP podjął działania zmierzające do pomocy uciekinierom wojennym. Efektem była uchwalona przez Sejm 12 marca 2022 Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Ustawa, 2022). Dotyczyła osób, które dotarły do Polski po 23 lutego bezpośrednio z Ukrainy i określiła zasady zalegalizowania ich pobytu. Uchodźcy otrzymali między innymi numer PESEL (Ustawa, 2022, art. 1.1), prawo do

zatrudnienia (art. 22.1), do świadczeń rodzinnych (art. 32.1), do opieki medycznej (art. 37.1) do bezpłatnej pomocy psychologicznej (art. 32.1). Osoby prywatne, które zdecydowały się na zapewnienie uchodźcom zakwaterowania i wyżywienia, mogły otrzymać od państwa polskiego pomoc finansową (40 złotych dziennie wypłacane przez maksymalnie 60 dni). Uciekinierzy wojenni otrzymali też jednorazowe wsparcie finansowe – 300 zł na osobę. Wprowadzono również przepisy regulujące kwestie związane z edukacją, szkolnictwem wyższym i nauką dla uchodźców z Ukrainy. Minister edukacji Przemysław Czarnek 21 marca 2022 podpisał dwa rozporządzenia dotyczące nauki ukraińskich dzieci (do polskich szkół zostało zapisanych już 81,3 tys. dzieci z Ukrainy), regulujące szczegółowo kwestie związane z edukacją. Wystosował też apel o tworzenie oddziałów przygotowawczych, w których na 20 godzin zajęć w tygodniu minimum 6 godzin miało być przeznaczonych na naukę języka polskiego (Czarnek, 2022). Należy dodać, że na bieżąco uchodźcy mogli zapoznawać się z decyzjami i działaniami państwa polskiego na ich rzecz na stronie internetowej gov.pl (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej).

Media podjęły temat niezwłocznie. Celowe działanie komunikacji w tym zakresie było widoczne także w tygodnikach opinii („Polityka”, „Gość Niedzielny”, „Newsweek Polska”, „Niedziela”, „Wprost”, „W sieci”, „Do rzeczy”, „Gazeta Polska”, „Tygodnik Powszechny”). Powstaje pytanie, w jaki sposób dwa z nich: „Polityka” i „Gość Niedzielny” przedstawiały reakcje społeczeństwa polskiego na działanie rządu RP wobec uchodźców w analizowanym okresie?

Jak wskazują wyniki analizy, w obu pismach pojawiła się odmienna liczba tekstów poruszających omawianą problematykę. „Polityka” zamieściła ich 17 (3 teksty informacyjne, 4 publicystyczne, jeden wywiad, 2 reportaże, 2 felietony, 5 komentarzy), „Gość Niedzielny” – 8 (2 teksty informacyjne, 3 publicystyczne, jeden wywiad, 2 felietony). Różny też jest kontekst zawartych w nich treści. W „Polityce” przeważają artykuły, których autorzy przedstawiają pozytywny stosunek Polaków do okazywania wsparcia uchodźcom w odpowiedzi na inicjatywy rządowe, na świadczących pomoc w uzyskiwaniu numeru PESEL, dotacji finansowej czy świadczeń rodzinnych, jednak zarazem widoczna jest ich krytyczna postawa wobec inicjatyw rządu RP. Doskonale obrazują to teksty publicystyczne „Polityki”, np.:

1) w artykule Ewy Siedleckiej pt. „Z sercem, ale i z głową”, gdzie już w leadzie można przeczytać: „Jak pomagać uchodźcom wojennym, by to miało sens? Rząd jeszcze nie wie” (Siedlecka, 2022, s. 25);

2) w artykule Marcina Kołodziejczyka pt. „Bilans wschodnich granic Polski”: „Nareszcie świat podziwia Polaków. 535 km granicy z Ukrainą otwarte, uchodźcom

wojennym tłumnie pomagają obywatele. To głównie pomoc z prywatnych kieszeni, ale polski rząd skwapliwie się do niej przyznaje jako do państwowej” (Kołodziejczyk, 2022, s. 31);

3) w artykule Katarzyny Kaczorowskiej pt. „Z państwem obok”, gdzie negatywnie na temat polityki rządu wypowiadają się rozmówcy autorki: „Po wybuchu wojny słyszeliśmy, że państwo zabezpiecza 140 zł na każdego uchodźcę, na opłacenie jego noclegu i wyżywienia. Ale dwa tygodnie temu usłyszeliśmy, że dostaniemy tylko 40 zł, a o resztę mamy się martwić sami” (Kaczorowska, 2022, s. 16).

Tendencja krytyczna wobec polityki rządu RP wobec uchodźców w „Polityce” widoczna jest również w tekstach informacyjnych, o czym niekiedy świadczy już sam tytuł, np.: „Bagno nie Źródło” (Jull, 2022, s. 7), jak też treść: „akcja nadawania numeru PESEL uchodźcom wojennym z Ukrainy rozkręca się bardzo powoli”, oraz że „zmasowana akcja wydawania Ukraińcom numerów PESEL <Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności> spowodowała, że oprogramowanie znowu zaczęło się zawieszać. Przed czym zresztą ostrzegano, bo narzędzie to nie było projektowane na tak duże obciążenie” (Jull, 2022, s. 7). Należy podkreślić, że reakcje Polaków wobec uchodźców (jako pozytywne) wyraźnie były skonfrontowane z działaniami rządu wobec nich (jako negatywnymi), np. na okładce tego samego wydania, na której zamieszczono napis: „Pod osłoną wojny... Co władza chce ugrać na społecznych emocjach” („Polityka”, 2022, nr 13, strona okładowa). Do gatunków dziennikarskich, które obrazują ww. problematykę w „Polityce”, należy zaliczyć również reportaż, opublikowany w końcowej części numeru, w stałej rubryce „Na własne oczy”, pt. „Niepospolite ruszenie” Marty Mazuś. Już w leadzie autorka napisała: „W ogólnopolskim zrywie pomocy Ukraińcom państwo nie nadąża za obywatelami” (Mazuś, 2022, s. 92-97).

Jeżeli natomiast chodzi o „Gościa Niedzielnego”, to wyniki analizy wykazały, że – jak już wspomniano – tekstów podejmujących powyższą problematykę jest o połowę mniej (8). Nie odnaleziono wśród nich tendencji przeciwstawiających postawę społeczeństwa działaniom rządu. Autorzy skupili się na skorelowaniu wzajemnych działań Polaków i państwa polskiego, co sprawiło, że wizerunek zarówno pomagających, jak i działań podejmowanych przez rząd RP wypadł pozytywnie. Dobrze obrazuje to np. tekst Piotra Legutki: „Dotąd bowiem nie zdarzyło się, by jakiś kraj «wchłonął» w tak krótkim czasie blisko milion ludzi, nie tworząc specjalnej infrastruktury, nie stawiając obozów dla uchodźców. Ukraińcy są w polskich domach, hotelach, pensjonatach, remizach, internatach, otoczeni troską i wsparciem. Widzimy ten fenomen w setkach [...]”.

Ale nie trzeba też nikogo zawstydząć ani ponaglać. Bo dają radę także samorządy i władze państwowe” (Legutko, 2022, s. 74).

Także w felietonach nie była widoczna konfrontacja pomocy świadczonej uchodźcom przez Polaków z polityką państwa. Autorzy tekstów usiłowali łączyć oba nurty, co można ukazać np. na podstawie artykułu Tomasza Rożka: „Dzisiaj w Polsce jest ponad dwa miliony ludzi zza wschodniej granicy. Gasimy pożar i znowu jesteśmy pokazywani jako przykład [...]. To, na jak długo wystarczy nam jeszcze sił, zależy od wielu czynników, część z nich jest u nas, część z nich na terenie Ukrainy, część za zachodnimi granicami Polski. Te u nas to niedawanie wiary niesprawdzonym informacjom pochodzącym z kont trolli, to sprawność władz centralnych i samorządowych, to także odpowiedzialne zachowania mediów i polityków” (Rożek, 2022, s. 8).

Należy też zauważyć, że reakcje społeczne na działania rządu stanowiły temat numeru (*cover story*) jednego z wydań „Gościa” (nr 13), w którym na okładce zamieszczono napis: „115 tysięcy dzieci z Ukrainy zaczęło naukę w polskich szkołach. Czy i dla nas jest to kolejna lekcja? Witaj szkoło!” (wyraz „szkoło” zapisany cyrylicą). W tekście pt. „Akcja integracja” (pagina: ukraińskie dzieci w polskich szkołach) Jakub Jałowiczor odniósł się do apelu ministra edukacji Przemysław Czarnka, by tworzyć oddziały przygotowawcze dla dzieci uchodźców z Ukrainy (tzw. klasy powitalne), i przedstawił, na jakich zasadach działają (Jałowiczor, 2022, s. 19-20). W „Gościu Niedzielnym” w podobnym tonie publikowano inne teksty odnoszące się do działań edukacyjnych polskiego rządu, np. Agata Puścikowska w artykule „Dzieci z Ukrainy” (pagina: „Mali uchodźcy”) podkreślała, że nauka w przypadku ofiar wojny „staje się namiastką dawnego życia. Stabilizuje, pozwala właściwie spożytkować energię, przywraca dziecku godność. Dlatego Ministerstwo Edukacji od początku kryzysu związanego z wojną i napływem małych uchodźców prowadzi prace mające usprawnić wprowadzenie uczniów ukraińskich do polskich szkół” (Puścikowska, 2022, s. 45).

Taki sposób komunikacji bez wątpienia kształtował sferę publiczną i wpływał na postawy Polaków wobec uchodźców. Społeczeństwo dzięki powyższym przekazom medialnym o reakcjach na działania rządu „znajdowało miejsce, przestrzeń i czas, w którym rozwinęło pewne związki solidarności”, by użyć określenia M. Jachimowskiego (Jachimowski, 2022, s. 44). Należy też odnotować, że według publikacji Polacy, jako społeczeństwo i jako naród, pomoc uchodźcom świadczyli ponad miarę, zajęli pełną podziwu (także w mediach zagranicznych) i godną naśladowania postawę oraz że odpowiedzieli na działania rządu, między innymi określone w ustawie uchwalonej 12 marca 2022, niezależnie od tego, czy podchodzili do tych działań z aprobatą, czy też krytycznie.

4. REAKCJE SPOŁECZEŃSTWA POLSKIEGO NA DZIAŁANIA KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO WOBEC UCHODźCÓW UKRAIŃSKICH W „POLITYCE” I W „GOŚCIU NIEDZIELNYM”

Od pierwszego dnia wojny w pomoc uchodźcom zaangażował się Kościół rzymskokatolicki (także inne Kościoły, reakcja społeczna na ich działalność nie jest jednak przedmiotem analizy w niniejszym artykule). Wojna Rosji z Ukrainą wybuchła w czwartek, natomiast już w niedzielę, czyli trzy dni później, we wszystkich świątyniach w Polsce, po każdej Mszy św. została przeprowadzona zbiórka środków na uchodźców z Ukrainy, na którą katolicy ochoczo odpowiedzieli. Niemal natychmiast kościoły zapełniły się licznie przybywającymi uchodźcami, podobnie domy rekolekcyjne, klasztory, seminaria duchowne (Ik, 2022, KAI). „Ten potężny zryw Polaków, ogromne wsparcie, jakie płynie do Ukraińców z tak wielu stron, to wielki znak naszej miłości i człowieczeństwa”, zaznaczał – prymas Polski abp Wojciech Polak (Polak, 2022). Ponadto, osobną pomoc świadczyły poszczególne diecezje, np. w archidiecezji krakowskiej tylko do 9 marca 2022 na plebaniach, w domach pielgrzyma, w zakonach i w budynkach należących do parafii przebywało kilkanaście tysięcy uchodźców, a metropolita krakowski przyjął do siebie uciekających przed wojną Ukraińców (Episkopat Polski, 2022). Podobnie zresztą czynili inni biskupi, a rzecznik Konferencji Episkopatu, ks. Leszek Gęsiak, tłumaczył publicznie, że „nie ma chyba w Polsce parafii, nie ma domu zakonnego, nie ma seminarium, nie ma domu rekolekcyjnego, który nie otworzyłby swoich podwoi dla tych, którzy przyjeżdżają. Ludzie Kościoła przyjęli i przyjmują uchodźców do swoich miejsc zamieszkania, do swoich parafii, do centrów duchowości, centrów rekolekcyjnych, tam gdzie jest to tylko możliwe” (Gęsiak, 2022). Sytuacja na Ukrainie i pomoc uchodźcom stanowiła też główny temat Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (14-15 marca 2022), po którym biskupi wystosowali apel do społeczeństwa o „ofiarowanie uchodźcom dalszej możliwej pomocy materialnej” i poinformowali, że nadal będzie ona świadczona „zarówno przez struktury Caritas Polska i Caritas diecezjalne, jak też przez inne organizacje katolickie oraz wspólnoty parafialne i zakonne [...]”. Prowadzone są liczne zbiórki pieniężne mające wesprzeć przyjeżdżających do Polski uchodźców” (Komunikat, 2022). Warto wspomnieć, że miało to miejsce w czasie Wielkiego Postu, który ze swej natury jest okresem liturgicznym o charakterze pokutnym, kiedy to Kościół zachęca wiernych do postu, jałmużny i modlitwy, co bez wątpienia sprzyjało działaniom pomocowym. Trzeba zaznaczyć, że

osobne działania wobec uchodźców niezwłocznie podjęła Caritas Polska. Były to między innymi:

- organizacja transportów humanitarnych dla uchodźców przybywających na granicę między innymi z żywnością, lekami, artykułami pierwszej potrzeby;
- otwarcie w różnych miastach Polski centrów pomocy migrantom i uchodźcom, które zapewniały między innymi bezpłatną pomoc psychologiczną, kursy językowe, punkt pośrednictwa pracy, miejsce zabaw dla dzieci;
- pomoc gotówkowa, w różnych formach, w tym karty do sklepów spożywczych, e-kody na zakup żywności itp.;
- lokowanie uchodźców w polskich rodzinach, wspieranych przez parafialne zespoły Caritas, oraz w ośrodkach i instytucjach Caritas;
- opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi;
- różne formy wsparcia społecznego; opieka zastępcza dla ukraińskich dzieci wraz z opiekunami w kilkunastu placówkach w Polsce; część dzieci i ich opiekunów zostało przeniesionych do ośrodków Caritas w Niemczech;
- stała zbiórka „Pomoc dla Ukrainy” (na stronie internetowej Caritas Polska podany został numer konta); także charytatywne SMS-y o treści UKRAINA pod wskazany na ww. stronie numer (Caritas Polska, 2022).

Wszystkie te formy wsparcia przerodziły się w długofalową pomoc przybywającym do Polski Ukraińcom (Iżycki, 2022, s. 41).

Od początku uchodźcom świadczona była również pomoc duchowa, w bardzo wielu kościołach w Polsce zaczęto odprawiać msze w języku ukraińskim, uchodźcy zaczęli też przystępować do spowiedzi i Komunii, w związku z czym abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, wydał oświadczenie przypominające zasady przyjmowania Komunii w Kościele katolickim (Gądecki, 2022), co było pomocne dla uchodźców wyznania prawosławnego. Do zorganizowanych punktów wsparcia udawali się też duchowni, którzy świadczyli indywidualną pomoc duchową (Dziewiecki, Babuchowski, 2022, s. 28-29).

Wspomniana tematyka znalazła odzwierciedlenie w różnego rodzaju mediach. Z analizy podjętej w niniejszym artykule wynika, że tygodniki „Polityka” i „Gość Niedzielny” uczyniły to w różnym stopniu. W „Polityce” ukazały się 2 teksty na ten temat (jeden informacyjny oraz jeden felieton). W „Gościu Niedzielnym” opublikowano 16 tekstów, czyli 8 razy więcej (teksty informacyjne, publicystyczne, wywiady, reportaże, felietony, komentarze). Obie redakcje podeszły też w odmienny sposób do tematu reakcji Polaków na działania Kościoła wobec uchodźców. W „Polityce” problematyka ogniskowała się w kontekście krytyki działań Kościoła. W jedynym, krótkim (na pół kolumny)

tekście informacyjnym pt. „Jak pomaga Kościół”, zamieszczonym dopiero w czwartym numerze po wybuchu wojny, odnotowano wprawdzie, że Kościół zaangażował się w pomoc uchodźcom oraz że „Caritas – największa i najbardziej doświadczona kościelna organizacja humanitarna – działa pełną parą”, dodano jednak wypowiedź byłego jezuita Stanisława Obirka, który stwierdził: „Mobilizacja społeczna jest ogromna, ale co do hierarchii mam mieszane uczucia. Kościół dysponuje ogromnymi rezerwami lokalowymi, seminaria stoją puste. Jest legendarnie bogatą instytucją i myślę, że mógłby szerzej stworzyć swoje spichlerze” (J.POD, 2022, s. 7). W tym samym duchu pozostała treść drugiego tekstu, autorstwa Sławomira Mizerskiego, który skupił się na krytyce wypowiedzi o Tadeusza Rydzika o uchodźcach (Mizerski, 2022, s. 90).

W diametralnie odmienny sposób temat reakcji społeczeństwa na działania Kościoła wobec uchodźców zaprezentowano w „Gościu Niedzielnym”. W jednym wydaniu pisma (nr 10) w ramach całego bloku publikacji znalazły się:

1) tekst publicystyczny Franciszka Kucharczaka pt. „Przyjęliście mnie”, gdzie już sam lead ma nacechowanie pozytywne: „Nie ma wątpliwości, że płynące przez granicę setki tysięcy ludzi to prawdziwi uchodźcy. Odpowiedź Kościoła może być tylko jedna. I taka właśnie jest”, a śródtytuły zwracają uwagę także na duchowy wymiar pomocy, np. „Pomagaj i módl się” (Kucharczak, 2022, s. 16-17);

2) tekst informacyjny pt. „Potrzeba serca” o wybranych, szczegółowych formach pomocy świadczonej przez archidiecezję katowicką (Wojtal, 2022, s. 19-20);

3) tekst informacyjny o grupie 200 niepełnosprawnych dzieci i młodzieży z dwóch domów dziecka w Kijowie, która trafiła do trzech ośrodków rekolekcyjno-wypoczynkowych diecezji opolskiej (Kerner, 2022, s. 20-21);

4) reportaż o rodzinie Gabrieli i Andrzeja Strączków z Czyżowic, która przyjęła do domu trzy matki z dziećmi z Ukrainy, a także zaangażowała się w organizację innych form pomocy dla uchodźców (Szczawińska, 2022, s. 22-23).

Zasadniczo wszystkie teksty w czterech wydaniach „Gościa Niedzielnego” objętych kwerendą przedstawiają pozytywną odpowiedź Polaków w odniesieniu do apeli i akcji kościelnych. Obrazują to między innymi teksty publicystyczne, np: 1) Bogumiła Łozińskiego pt. „Oręż Boga”, w którym na aprobatę wskazuje już lead: „Jeżeli wyrazem chrześcijańskich wartości jest pomoc prześladowanym, Polacy, pomagając Ukraińcom uciekającym przed rosyjską agresją, dają świadectwo, że tymi wartościami żyją” (Łoziński, 2022, s. 42-43); 2) Marcina Jakimowicza pt. „Hospody pomiłuj!”, w którym autor szczegółowo wskazuje, na jakiego rodzaju duszpasterską pomoc mogą liczyć uciekający przed wojną (Jakimowicz, 2022, s. 30-31). Podobne aspekty pomocy w kontekście

wiary i wartości duchowych zostały wydobyte w reportażu (zamieszczonym na stałej kolumnie: „z bliska”) Agaty Puścikowskiej pt. „Przemyśl to”. Autorka ukazała reakcje mocno zaangażowanych wolontariuszy świadczących pomoc przybyszom z Ukrainy na dworcu kolejowym w Przemyśle. Znamienne jest zakończenie tekstu: „Chrześcijaństwo w praktyce. Przemyśl to” (Puścikowska, 2022, s. 70-73), które sprawia, że reportaż ma charakter ukrytej perswazji. Autorka zachęcała w ten sposób czytelników do angażowania się w działania charytatywne wobec uchodźców, tłumacząc, że taka postawa wynika z chrześcijańskich wartości głoszonych przez Kościół. Nadto, teksty w „Gościu Niedzielnym” obrazują też indywidualne inicjatywy podejmowane przez świeckich katolików, np. reportaż pt. „Kobiety na granicy” o akcji „Apteczka dla Ukrainy”, organizowanej przez znanych dziennikarzy radiowych – Patrycję Michońską-Dynek i Sławomira Dynka (Puścikowska, 2022, s. 40-42).

WNIOSKI

Badanie obu pism pod kątem reakcji społecznych na działania pomocowe Kościoła prowadzi do różnych wniosków. Mianowicie, w „Polityce” z dwóch artykułów wynika, że społeczeństwo słabo zaangażowało się w akcje charytatywne inicjowane przez instytucje kościelne oraz że jest do nich nastawione krytycznie i uważa je za niewystarczające. Natomiast teksty opublikowane w „Gościu Niedzielnym” prezentują wizerunek Polaków, którzy hojnie odpowiedzieli na organizowane przez Kościół zbiórki pieniężne i chętnie, w duchu odpowiedzialności wpływającej także z wiary, zaangażowali się w różne formy niesienia pomocy uchodźcom przez Kościół, jak też podejmowane w ramach inicjatyw Caritas Polska oraz Caritas w poszczególnych diecezjach.

Analiza prasoznawcza nie potwierdziła prawdziwości wszystkich hipotez kierunkowych i hipotezy badawczej. Wprawdzie „Polityka” i „Gość Niedzielnym” podjęły problem reakcji społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich w pierwszym miesiącu wojny Rosji z Ukrainą w porównywalnym stopniu, zamieściły w sumie podobną liczbę tekstów („Polityka” – 26, „Gość Niedzielnym” – 29), jednak problemu odpowiedzi Polaków na działania rządu RP, a także na inicjatywy Kościoła rzymskokatolickiego dotyczące uchodźców nie podjęto w równym stopniu. W „Polityce” opublikowano zdecydowanie więcej tekstów odnośnie do reakcji społeczeństwa polskiego na działania rządu (17) niż na działania Kościoła (2). Wypływa z nich obraz Polaków, którzy chętnie angażowali się w różne formy pomocy uchodźcom, ale pozostawiali

krytyczni zarówno wobec inicjatyw rządowych, jak i kościelnych, uważając je za źle zorganizowane albo niewystarczające. W „Gościu Niedzielnym” zamieszczono dwa razy więcej artykułów dotyczących reakcji społeczeństwa na działania Kościoła (16 – podczas gdy do inicjatyw rządowych odniesiono się w ośmiu). Wyłania się z nich obraz społeczeństwa, które pozytywnie odpowiedziało zarówno na pomocowe inicjatywy rządu, jak i Kościoła.

Należy odnotować, że w artykułach w obu tygodnikach we wspomnianym wcześniej okresie badawczym widoczne były pewne zależności i nasilenia: więcej tekstów na omawiany temat pojawiło się po publikacji Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa i po wydaniu rozporządzeń przez ministra edukacji Przemysława Czarńka oraz po ogłaszaniu kolejnych zbiorów finansowych przez Kościół i Caritas Polska, po wydawaniu oświadczeń lub komunikatów biskupów, również po wypowiedziach publicznych ludzi Kościoła dotyczących pomocy uchodźcom. Znamienne jest też, iż pierwsze artykuły zostały w obu tygodnikach opublikowane w tym samym numerze, datowanym na pierwszy tydzień marca (były to pierwsze wydania po wybuchu wojny). Warto dodać, że „Polityka” poświęciła uchodźcom jeden temat numeru, „Gość Niedzielny” – 2. Z artykułów obu pism wypływa różny obraz społeczeństwa polskiego, który pokrywa się z linią wydawniczą omawianych tygodników: „Polityka” ma profil lewicowo-liberalny, „Gość Niedzielny” – konserwatywno-religijny.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Caritas Polska (2022), *Pomoc dla Ukrainy*, <https://caritas.pl/ukraina/> [dostęp: 28.06.2022].
- Czarnek P. (2022), [wypowiedź z dnia 21.03], <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/minister-czarnek-do-polskich-szkol-zapisane-jest-juz-813-tys-dzieci-z-ukrainy> [dostęp: 28.06.2022].
- Dziewiecki M., Babuchowski Sz. (2022), *Bóg jest niewinny*, Gość Niedzielny, nr 11, s. 28-29.
- Episkopat Polski (2022), *Informacje Episkopatu*, www.episkopat.pl [dostęp: 29.06.2022].
- Gregorowicz D., Vynnytska D. (2022), *Duch Majdanu zamieszkał w Polsce*, Gość Niedzielny, nr 11, s. 60-62.
- Gądecki S. (2022), *Oświadczenie przypominające zasady przyjmowania Komunii w Kościele katolickim z dnia 9.03.2022*, www.episkopat.pl [dostęp: 27.06.2022].
- Gęsiak L. (2022), [wypowiedź z dnia 14.03], <https://episkopat.pl/rzecznik-kep-nie-ma-parafii-ktora-nie-pomaga-uchodzcom-wojennym-z-ukrainy/> [dostęp: 27.06.2022].
- Iżycki M. (2022), *Najważniejsza jest integracja*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 41.

- Jachimowski M. (2022), *Gatunki dziennikarskie w przestrzeni periodycznej komunikacji medialnej*, [w:] K. Wolny-Zmorzyński (red.), *Gatunki dziennikarskie w erze cyfryzacji. Teoria, etyka, prawo, praktyka*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 44.
- Janek I., Jałowiczor J. (2022), *Nie czuj się gorsi*, Gość Niedzielny, nr 13, s. 20-21.
- Jałowiczor J. (2022), *Akcja integracja*, Gość Niedzielny, nr 13, s. 19-20.
- Jałowiczor J. (2022), *W dłuższej perspektywie*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 40-41.
- Jakimowicz M. (2022), *Hospody pomiluj!*, Gość Niedzielny, nr 11, s. 30-31.
- (Jull) (2022), *Bagno nie Źródło*, Polityka, nr 13, s. 7.
- J.POD. (2022), *Jak pomaga Kościół*, Polityka, nr 13, s. 7.
- Kerner A. (2022), *Najczystsza miłość*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 20-21.
- Kaczorowska K. (2022), *Z państwem obok*, Polityka, nr 12, s. 16-18.
- Komunikat z 391 zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 15.03 (2022), <https://diecezja.pl/aktualnosci/komunikat-z-391-zebrania-plenarnego-konferencji-episkopatu-polski/> [dostęp: 29.06.2022].
- Kołodziejczyk M. (2022), *Bilans wschodnich granic Polski*, Polityka, nr 12, s. 31.
- Kucharczak F. (2022), *Przyjście mnie*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 16-24.
- Kucharczak F. (2022), *Kościół pomaga Ukrainie*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 18.
- Kucharczak F. (2022), *Teoretyk pomagania*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 43.
- Lipiński Ł. (2022), *Wojna światowa*, Polityka, nr 11, s. 6.
- Legutko P. (2022), *Exodus 2022*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 74.
- Lk (2022), *Dach nad głową, zbiórki, transport darów, modlitwa – seminaria duchowne pomagają Ukrainie*, Katolicka Agencja Informacyjna, depesza z dnia 24.03, <https://kair.ekai.pl/depesza/615549/show?q=zbi%C3%B3rka> [dostęp: 28.06.2022].
- Łoziński B. (2022), *Oręż Boga*, Gość Niedzielny, nr 9, s. 42-43.
- Mazuś M. (2022), *Niepospolite poruszenie*, Polityka, nr 11, s. 92-97.
- Mizerski S. (2022), *Po czym poznać nie-Ukraińca*, Polityka, nr 11, s. 90.
- Nowak A. (2022), *Uwaga: rasizm!*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 82.
- Pawłaszczak A. (2022), *Mnieście uczynili*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 3.
- Podleska K., Huf A. (2022), Gość Niedzielny, nr 10, s. 46-47.
- Polak W. (2022), [wypowiedź z dnia 5.03], Katolicka Agencja Informacyjna, <https://kair.ekai.pl/depesza/614439/show?q=uchod%C5%Bacy%20z%20Ukrainy> [dostęp: 28.06.2022].
- Polskie Badania Czytelnictwa (2022), <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/sprzedaz-tygodnikow-opinie-polityka-gosc-niedzielny-newsweek-i-kwartal-2022-rok-tomasz-lis-zwolniony> [dostęp: 28.06.2022].
- Puścikowska A. (2022), *Dzieci z Ukrainy*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 44-45.
- Puścikowska A. (2022), *Chrześcijaństwo w praktyce*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 44-45.
- Puścikowska A. (2022), *Przemyśl to*, Gość Niedzielny, nr 9, s. 70-73.
- Puścikowska A. (2022), *Kobiety na granicy*, Gość Niedzielny, nr 9, s. 40-42.
- Rożek T. (2022), *Na ile starczy nam sił*, Gość Niedzielny, nr 12, s. 8.
- Siedlecka E. (2002), *Z sercem i z głową*, Polityka, nr 11, s. 25-27.

- Szefernaker P. (2022), *Uchodźcy z Ukrainy są przyjmowani w Polsce*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, <https://www.gov.pl/web/mswia/uchodzcy-z-ukrainy-sa-przyjmowani-w-polsce> [dostęp: 25.06.2022].
- Straż Graniczna (2022), [oficjalne dane z 9.03. oraz z 9.04.], Komenda Główna Straży Granicznej. Informacja statystyczna, <https://www.strazgraniczna.pl/> [dostęp: 25.06.2022].
- Szczawińska D. (2022), *Nasi goście*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 22-23.
- Trzaskowski R., Dziedzic M. (2022), *Czego potrzebujemy*, Polityka, nr 11, s. 8.
- Tym S. (2022), *Mam marzenie*, Polityka, nr 11, s. 89.
- Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z dnia 12.03.2022* (2022), art. 1-98, https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/2069_u.htm [dostęp: 25.06.2022].
- Weigl J., Jakimowicz M. (2022), *Jak dużo to za dużo?*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 30-32.
- Wimmer R.D., Dominick J.R. (2008), *Mass media. Metody badań*, przekład T. Korłowicz, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 209-212.
- Wojtal T. (2022), *Potrzeba serca*, Gość Niedzielny, nr 10, s. 19-20.

Literatura przedmiotu

- Babbie E. (2013), *Podstawy badań społecznych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Cinalli M. (2021) i in. [H.-J. Trenz, V. Brändle, O. Eisele, Ch. Lahusen], *Solidarity in the Media and Public Contention over Refugees in Europe*, London and New York: Routledge.
- Díez Bosch M., Micó Sanz J.I., Sabaté Gauxachs A. (2019), *Letting Diasporic Voices be Heard. Refugees and Migrants in European Media*, The Ecumenical Review 71, nr 1-2, s. 110-132.
- Emmer M., Kunst M., Richter C. (2020), *Information Seeking and Communication During Forced Migration: An Empirical Analysis of Refugees' Digital Media use and its Effects on their Perceptions of Germany as their Target Country*, Global Media and Communication, 16, nr 2, s. 167-186.
- Gorin V. (2018), *Journalistic Practices in the Representation of Europe's 2014-2016 Migrant and Refugee Crisis*, Journal of Applied Journalism & Media Studies, 7, nr 1, s. 3-14.
- Lisowska-Magdziarz M. (2004), *Analiza zawartości mediów: przewodnik dla studentów wersja 1.1*, Kraków: Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 23-65.
- Moen-Larsen N. (2020), *Brothers and Barbarians: Discursive Constructions of 'Refugees' in Russian Media*, Acta Sociologica, 63, nr 2, s. 226-241.
- Pisarek W. (1983), *Analiza zawartości prasy*, Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych.
- Průchová Hřůzová A. (2021), *Article What is the Image of Refugees in Central European Media?*, European Journal of Cultural Studies, 24, nr 1, s. 240-258.
- Rehejeh F. (2020), *To Come or Not to Come: A Content Analysis of the Refugee Crisis in The Romanian Mass Media*, Saeculum, 5, nr 2, s. 159-173.
- Sajir Z., Aouragh M. (2019), *Solidarity, Social Media, and the "Refugee Crisis": Engagement Beyond Affect*, International Journal of Communication, 13, s. 550-577.
- Szymańska A., Lisowska-Magdziarz M., Hess A. (red.) (2018), *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, Kraków: IDMIKS, s. 113-166.

SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE WOBEC UCHODźCÓW UKRAIŃSKICH
W PIERWSZYM MIESIĄCU WOJNY ROSJI Z UKRAINĄ
W TYGODNIKACH OPINII NA PRZYKŁADZIE
„POLITYKI” I „GOŚCIA NIEDZIELNEGO”
KOMUNIKAT Z BADAŃ

Streszczenie

Po trzydziestu dniach od ataku Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy granicę na całej długości z Ukrainy do Polski przekroczyło 2,5 miliona uchodźców. Celem niniejszego artykułu było zbadanie, w jaki sposób dwa polskie tygodniki opinii, mające największy nakład: „Polityka” i „Gość Niedzielny”, ukazały reakcje społeczeństwa polskiego wobec uchodźców ukraińskich w pierwszym miesiącu wojny. Podjęto też analizę zależności współwystępowania tekstów dziennikarskich z podejmowaniem inicjatyw państwowych oraz kościelnych odnośnie do pomocy uchodźcom wojennym, a także analizę dotyczącą problemów opisywanych w związku z tym na łamach wymienionych tygodników. Jako metodę badawczą przyjęto ilościową i jakościową analizę zawartości. Pomocniczo wykorzystano też metodę analizy kontekstu dyskursu prasowego. Na potrzeby badania opracowano klucz kategoryzacyjny i sporządzono kwestionariusz. Z tekstów opublikowanych w okresie badawczym na łamach tych pism wynika, że omawianej problematyki nie podjęto w równym stopniu, chociaż zamieszczono podobną liczbę tekstów. Z artykułów obu pism wypływa różny obraz społeczeństwa polskiego, który jednak pokrywa się z linią wydawniczą tych tygodników.

Słowa kluczowe: komunikowanie; uchodźcy; społeczeństwo; Ukraina; wojna; media.